

Veličanstvo ruski car Aleksander II. prilikom tisućgodišnjeg ob-
stanka carevine ruske g. 1861 uz Palackoga i Purkinja, najvećim
civilnim redom sv. Vladimira, jugosl. akademija imenova ga svojim
počastnim članom, Matica hrvatska svojim predsjednikom, društvo
za sjeverne starine u Kodanju i Danskoj izabralo ga dopisujućim
članom, isto tako i c. ruska akademija u Petrogradu, c. kr. aka-
demija nauka u Krakovu, akademija Kvirita u Rimu, kr. magjarska
akademija znanosti u Pešti, arkeologičko društvo u Moskvi, društvo
za povjest u Kranjskoj i Koruškoj, učeno društvo u Beogradu,
sveučilište u Harkovu, Matica Slovačka, zbor akademičke mladeži
u Pragu, Sokol u Ljubljani, c. kr. geologičko društvo u Beču.
Naši pako gradovi Zagreb i Osiek izabrali su ga svojim začastnim
gradjanom.

Umrie 1. kolovoza t. g. na svojem dobru u Puhakoveu u Za-
gorju, a bje donesen u Zagreb i pokopan na sveobćem groblju uz
ilirske spisatelje na odličnom mjestu. Hrvatsko arkeologičko društvo
osobito ga oplakuje, što mu bjaše već od g. 1879 vriednim pred-
sjednikom. Slava mu i viečna pamet!

1889. VIII 1

1816. V. 29

star 73 2 maj 2 dana

Crtice iz moga putovanja po južnoj strani gornje Krajine ili gospićko-otočke pukovnije.

Preko Rieke i Senja prodjoh upravno u Jablanac, gdje paro-
brodarska postaja i za Stinicu.

Stinica.

U prednja doba izkopalo se je desno, kako se ulize u luku,
ne mali broj rimskih okruglastih kamenitih urna sa velikim za-
klopcem isto od kamena, a u njih su se našle kosti izgorielih tje-
lesa i razni predmeti bakreni, kosteni i zlatni; te su njekeji došli
i u naš muzej i u sbirku senjske gimnazije, a daleko više žalibože
u tuđji sviet. Pokušao sam kopati na dva mjesta, ali bez uspjeha.
Čini se, da je sve naokolo, gdje je staro groblje ležalo, razrovano
i iztraženo bilo od onih, koji su ondje mnogoput blago tražili.
Povećim sgradjevinam nema traga van zemlje. Ovdje je po svoj
prilici ležala Pliniuseva *Ortoplinia* (Ortoplima), po Ptolemaeusu
"Ὀρτοπλα, a po Ravenatu *Ospela* (V. Viestnik 1885 str. 47.).

Jablanac.

U Jablancu nema traga rimskim starinam. Južno uz Jablanac diže se po prilici do 200 m. nad morem brieg nazvan *Klačanica*, veoma strm i sav pusti kamen, da jedva se na nj uzpjeti može. Na vrhu mu isto tako kamenita ravnica, na kojoj su očiti tragovi predhist. grobišta. Nego i ovo bjaše od prije u više puta sve naokolo izpremješano od tražitelja blaga; te se tom prigodom našlo ne malo predmeta iz bakrene dobe, ali većinom umah uništio ili razdano. Na toj ravnici pokušao sam ipak kopati, te se odkrilo više grobova, jedan do drugoga. Ovi su omedjašeni sa strane velikimi pločami surova lika, do preko metar dugimi a pol širokimi i 20 cm. debelimi. Ovakove ploče rabile su se i za pokrov. Na glavi i do noguh bjaše suhi zid od krupnoga kamena. Samo u jednom grobu našlo se je pomješano sa kosti njeholiko tučanih puceta, tri vitice i komadića tanke ploče ukrašene piknjami na odbit. Opazio sam na toj ravnici više okruga velikimi pločami, u zemlji osovno zabitimi, omedjašenih, promjerom od 6 metara, te sam jednoga i razkopati dao, ali u njem ni traga starinam. Ovdje moram da hvalim braći Stokić, koja mi rado pružila svu moguću pripomoć, da posao što bolje obavim, te mi izručila kao dar nar. muzeju krasnu veliku bodaću na Klačanici izkopanu dvie godine prije, te srebren novac cara Vespasijana nadjen u Stinici.

Bag.

Da je na tlu Baga u rimsko doba ležalo znatno mjesto, dokazuju nam jasno rimske starine, koje se velečesto ondje izkapaju, i kojimi se i naš Viestnik bavio (V. god. 1880 str. 126.). Plinius zove ga *Vegium*, Ptolemaeus *Ὀβυζία*, a Ravenas *Bigi* (V. Viestnik 1885 str. 47.).

Meni je pošlo za rukom kupiti u gosp. Domineza, ondješnjega trgovca, rimski nadpis na bakrenoj ploči, jamačno velika riedkost radi tvari, na kojoj je urezan. Ploča je četverouglasta, te vis. 70 cm., šir. 46 cm.; a stoji u okviru, koj je 7 cm. širok. Nadpis je važan po nas i zato, jer je posvećen gradskomu dekurionu, a tim znamo, da se je ovaj grad u ono doba kao *municipium* upravljao. Nadpis glasi:

L > SESTIO > L > F > SER

SILVESTRI

DECVR > ANNOR > XXIII

L > SESTIVS > T > F > SER > CLEMENS

PATER > T · P · I

Žalibože ta ploča bakrena razsječena bi od težaka, koj ju u svom vrtu nadje, u komade, te nješto manjka. Uz ploču i okvir ima još ne malo drugih komada pločastih bez pismena, iz kojih se zaključiti može, da se ovdje radi o podpunom sarkofagu, komu ploča sa nadpisom i okvirom bjaše samo prednjim djelom; te tako ovaj spomenik postaje riedkost najveća.

Njekoliko dana prije moga dolazka u Bag neki umirovljeni činovnik nedaleko od grada sa sjeverne strane dade kopati na svom zemljištu u Baskom dolcu, te nadje 20 cm. duboko medju hridi dvie kamenite rimske žare, od kojih jedna sa četverouglastim podnožjem, a druga oblata. U njih bilo je medju kostima izgorielih lješina njekoliko uresnih predmeta i staklenih suznih bočica iz rimske dobe, sve odmah uništeno. Malko podaleče od Baga, naime sa sjeverne strane briega Vidovgrada, u dolini na putu k Vidovu nalazi se zemljište, na kom se često izkapalo raznih starina. Odoh tamo, da ga proučim. Zemljište je sve zasuto odlomci rimskih opeka i hrbinama svakovrstnih posuda zemljenih i kamenih. Nadjoh sam na površju dva odlomka cigle sa pečatom rimskim, a vlastnik zemljišta pruži mi dva druga ondje izkopana, i odkri mi jedan komad mozaika, koj se na daleko širi. Pečati na tih opeka glase:

1. C · TTI · FR MER
2. ...TTI · FR MERC
3. . . . . . EROI
4. L · M . . .

PV . . . .

Ovako glasećih pečata još nije nadjeno u naših stranah; Mommsen III. str. 409 donosi jedan donekle sličan: TI ROMNI iz iztočne Istre. Opazio sam jošte na odlomku velike kamenite zdjele liepo urezana slova R · N · EM, a na odlomku mramorne ploče LS, te na gromači komad hrela mramornoga kipa. Proviruju amo tamo i ostanci velikih zidina, te sudeć po izvanskom licu pomenutog zemljišta, sustavno izkapanje imalo bi uroditi obilnim plodom. Ovaj posao povierih g. Mihu Biljanu, vriednomu ravnatelju bačke škole, koj me ljubezno pratio na onom izletu, te ga o radnji dovoljno uputio. Sasvim je pako vjerojatno, da je na tom zemljištu g. 1851 kopao g. L. Slanik (V. Viestuik 1880 str. 126.).

Sa južne strane Vidovgrada po tom briegu ima razsuto mnogo odlomaka velikih zemljenih posuda, a još više jih se vidi tu pri obali u moru. Njekoliko povećih čuva se kod ravnateljstva ondješnje

više pučke škole iz mora povadjenih. Gori pomenuti vlastnik dao mi je jošte u dar za nar. muzej nekoliko bakrenih predmeta na onom zemljištu izkopanih, naime glavu jedne bodače na tri krugljice jedna izpod druge, okruglu žličicu sa okrnjenom ručicom, kubato puce, plosnato zrno od niza na žljebiće i komad veružice, te dva bakrena novca srednje veličine. Jedan je sasvim izkvaren, a drugi glasi:

CAESAR AVGVST · PONT · MAX · TRIBVNIC · POT. — Glava Augustova gola desno.

P · LVRIVS AGRIPPA III · VIR · A · A · A · F · F okolo **S · C.**

Coh. 2-I. 126. br. 445. U reversu je skroz probušen, a do rupe udarena kao marka, koja naliči na **M.**

Trnovac.

Dočuvši u Gospiću, da je neki žitelj u Trnovcu, ondje na blizu, krčec u svom vrtu da ga proširi, tu nedavno naišao na starodavne grobove i našao više predmeta u njih, pohitih onamo, da se o svem na licu mjesta obavjestim. Vlastnika nebjaše kod kuće. Tlo bjaše nasuto sve naokolo ogromnim kamenom, a tragovi grobovom jedva vidljivi. Krčevina sva zasuta hrbinama od surovo izradjenih starodavnih posuda. Kašnje u Gospiću dobih od vlastnika u dar tu nadjene predmete, naime zapinjaču od tuča na obluk, sa dugim stremenom i popriečnom prugom na glavi svršujućom na kuglje, i sjekiru s ušicom, koja se je natakala na drveni štap; a željezno koplje zlo sačuvano, ondje našasto, ustupi mi rado g. gospički liekar. Vlastnik obeća, da će radnju nastaviti, i predmete, koje bi našao, nar. muzeju pokloniti. U istom selu neki seljak izkopa na ravnici izpod župne crkve liepu veliku bodaču tučanu, te držeć da je od zlata, razlomi ju u tri komada. Putem presv. g. vel. župana B. Budisavljevića i ova je sada u muzeju. U Gospiću primih za isti zavod od ondješnjega šumara g. Dobijaša tri bakrene zapinjače nepodpune, jednu plosnatu viticu i zrno od jantara, sve iz predhist. dobe.

Kula.

Kula leži na visočini, koja je mal ne sve naokolo ravnim poljem obkoljena, te je sasvim vjerojatno, i radi liepa položaja, da je tu u rimsko doba sjedalo znatno selište uz glavnu cestu, koja je iz Senja polazila u Dalmaciju. Po nas ovo se zvalo Ausancalione

(Ptolem. *Ἀστανκαλαί*. — V. Viestnik 1885. str. 46.). Ovdje se često izkapaju starine rimske navlastito novci; a još danas se nalaze tri rimska nadpisa, koja je Mommsen izdao. Prilažem uz Mommsenovo i moje čitanje.

1. Uzidan u kući pravosl. župnika Nećaka. Visok je 60 cm., a šir. 60.

M. III. 3000. Addit. II. 350.

po Sabljaru i Kukuljeviću.

D · M	V D ·
V S E S E N I	I S S E N N M
V S S I B I E S T E	S S I B E S T E
M T O N I · O	M / O N I C
V N I X V P	Q V N L X V P

Čitao bi: »Diis Manibus, Vibius Stenans sibi et Stenatoni conjugii, quae vixit annos LX, vivus posuit«. Imena *Stenans* i *Stenato* su staro-ilirska, kakovih ima mnogo u naših nadpisih.

2. Uzidan u kući br. 126 Mile Oreškovića.

M. 3002.

po Sabljaru kod Neigebaura.

D I V I I V L I	D M I V L
N E D E C V I	N E D E I V I
Q V E T V S M A	Q V E I V S M
C O N I A C I	C O N I V G I
A R A V I L I V S	A R A M L I V
V I T I I T S I B I	V I P E T S I B I

Čita se: »Diis Manibus. Julius Nedeivius Queius *maritus* coniugii Aramliviae vivus *posuit* et sibi«. I ovdje ilirska imena.

3. Podaleče od Kule uz bunar Čekerk.

M. 3001.

po Sabljaru.

D I I	M	D I	M
A · N	I I I	A · N	II I I I I I S
I L I C I P T I V S		I L I C · F I I V S	
V P S I B I A I X		V P S I B I A I X X	
A I V		A P V	
M		M	

Čita se po prilici: »Diis Manibus. *Aulus N. . . . isilius Cai* filius *vivus posuit* sibi *annorum XX*, (et) *Apulejae matri*«. Ovaj je nadpis na sarkofagu, koj služi za napajanje živina. Leži usried velikog

smrada, te teško do njega. Radi neprestane porabe slova su jako izkvarena. Već Fras (g. 1835.) str. 216. piše o njem: »Bei dem Brunnen Chekerk ist ein Stein mit einer Inschrift anzutreffen, die aber nicht mehr zu lesen ist«.

U što sam se bavio timi nadpisi, dočuh od seljaka, da je neki Dmitar Mileušnić našao tu nedavno kod svoje kuće br. 108 dva kilometra daleko od župničkoga stana na pol metra dubljine silu željeznih predmeta, ali da je mnogo toga razdao i kovaču na izradbu novoga alata predao. Pohitih onamo pješice, pošto put više za životinje nego li za ljude. U kući Dmitra još se čuvalo ra-tavanu u sve šest komada, naime lemeš, crtalo, sjekira na ciev sa ušicom, dljeto, krampić i bradva. Sve to odkupih za muzej, i vratih se u Kulu, da put nastavim.

Perušić.

U Perušiću započeti će do skora radnja, da se pročisti, uredi i obćinstvu otvori ondješnja golema i prevažna špilja. Na čelu odbora za taj posao stoji velm. g. kotar. predstojnik Maž. Hrceg, koga zamolih, da tom prigodom iztraži tu špilju i iz gledišta antropologičkog-arkeologičkoga, jer je mal ne bezdvojbena, da je ta špilja obitavana već u najstarije predhist. doba; a on će mi na to, da je i sam na to mislio.

Lešće-Prozor-Brlog-Munjava.

U Lešću sustavih se, da se porazgovorim sa ondješnjim povjerenikom g. Pavelićem o nastavljanju izkapanja u Pećini; a isto tako u Prozoru sa muz. povjerenikom g. Žagrovićem o dalnjem izkapanju na Vitlu, koj nam već nakitio nar. muzej neprocijenjenim blagom iz predhist. dobe. Ovdje dobih za mali novac srebrnu zapinjaču rimske radnje. Prolazeć izpod Brloga kroz Crkvinje, gdje se i od prije našlo ne malo spomenika iz bakrene dobe, koji su većinom u naš muzej došli, popitah, ima li što novoga, te mi donese Stjepan Nižić nekoliko predmeta tu nedavno našastih, medju kojimi se odlikuje jedno koplje veoma liepo. U Munjavi ustavih kola pred kućom br. 17 Rada Popovića, da vidim veoma važan rimski nadpis rabljen kao stepen na ulazku. God. 1881, baveć se u Munjavi, gledao sam, da mi ga vlasnik ustupi, ali ga ničim na to skloniti nisam mogao (V. Viestnik 1882, 15.). Sada Popović rado primi moju ponudu, i sam ga doveže u Ogulin do željezničke postaje.

S. Ljubić.